

GAZETA LITERARĂ

Anul III, nr. 37(131)-joi 13 septembrie 1956

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

6 pagini 50 bani

Ut pictura poesis (II)

Dacă analizăm lirica lui Bacovia în ceea ce este specific, trebuie să ne oprim în primul rând la culoare și la modul în care acest pictor elegiac o folosește. Simbolul culorilor am văzut că rezultă din corespondențele lui Baudelaire, fiind autonomizată de către Rimbaud, Biblia magiei coloriste pentru poezie este consemnată în sonetul „Vocale”, din primele sale versuri. Printr-un fenomen sinestezic, în audierea Rimbaud distinge pe lângă elementul sonor și un element vizual: culoarea. Vocale A înseamnă negru; E, alb; I, roșu; U, verde; O, albastru. Rimbaud explică în „Alchimia verbului”: „Am inventat culorile vocalelor... Am reglat forma și mișcarea fiecărei consoane și, cu ritmurile instinctive, mă mîndream de a fi inventat un verb poetic accesibil. Într-o zi sau altele, tuturor simțurilor”. Factorul sinestezic este confirmat de Rimbaud atunci cînd, ceva mai departe, notează în aceeași „Alchimia verbului”: „Mă obișnuim halucinații simple... Pe urmă explicăm sofismele mele magice cu halucinația cuvintelor”. Culoarea la Rimbaud, este mai mult senzație, apoi idee și imagine: „I, purpură, singe scuaput, ris al frumosoelor buze/ În euforie sau bețenie penitente”. Universal este descompus în culori și nuanțe, ca într-o prismă și realității în imagini care vibrează prin iradierea luminoasă. Împietrea percepțiilor sonore și auditive este arbitrară, pur arbitrară. René Ghil care în al său „Tratat asupra verbului” a vrut să-i ofere fixitate de lege, nu a avut simțul ridicolului. Dacă comparăm audia colorată a lui Rimbaud cu aceea a lui Ghil sau a lui Vișniț Lecocq, îți dai seama de arbitrarul și subiectivul fenomenului.

	A	E	I	O	U
Rimbaud	negru	alb	roșu	albastru	verde
Ghil	violet	alb	albastru	roșu	verde-galben
Vișniț Lecocq	roșu	alb	albastru	galben	verde

La René Ghil fiecare colorii îl corespunde sunetului unui instrument muzical și o idee sau un fenomen psihic (senzație sau sentiment). Astfel: E — alb-harpă — ordine, seninătate; I — albastru-vioară—pașiune, durere; C — roșu—almăruș — triumf, suveranitate, etc. etc.

Bacovia nu urmează nici calea auditivei colorate rimbaudiene, nici pe aceea în instrumentele verbale a lui Ghil. Și aici se manifestă ponderea lui. Culoarea el nu o tratează ca poet, adoptă al halucinațiilor, al imaginației dezlănțuite în sinestezic, ci ca pictor care cu un ton de culoare sau cu o nuanță, vrea să creeze o atmosferă. Din punct de vedere plastic s-a făcut apropierea între Bacovia și impresionismul (Degas, Renoir) ceea ce ar presupune că poetul este adeptul concepției picturale a naturii văzute prin prismă unui temperament. Tentativa n-are astfel de asemănări este în-advor mare dar cred că este eronată. Bacovia nu este un naturalist, un peisagist. Natura nu este felul pasiunii lui coloristice, ci un mijloc prin care își exacerbează sentimentele, senzațiile, își definește atitudinea față de viață. De aceea, el este mai curînd un adept al „fauvismului” și nu un imitator utilizând culoarea în pete masive, pe planuri mari. În felul lui Matisse, Vlaminck, Dufy sau Pala-

Ion Vițner
(Continuare în pag. IV-a)

XXXIV

Cit' trebui să lepezi din risu-ți, din plînsu-ți, și colbul și zgura — să rămiți tu însuși, întreg și curat.

Buni poezi? Crește-Alena cohorte întregi în molatecele și subțirile-lei — dar marii poezi cresc la Sparta! Firește, e o artă să știi să alegi; țărîa de-a alege-i însuși arta.

Marcel Breaslu

ianie 1956.

ARTICOL SCURT

A cum citeva săptămîni, întrebă asupra poeziei, am răspuns că prefer forma ei scurtă. Poezia, propunîndu-și să comunice o emoție, trebuie să țină seama de instantaneitatea acesteia. Faptul capital în evoluția liricii moderne a fost îndepărtarea digresivului și amplificării retorice. Poezia nu mă atinge decît dacă este rapidă și luminoasă ca fulgerul.

Dar articolul critic, pagina de estetică, de reflecție morală sau politică, destinată revistelor de literatură și cultură generală? Mă voi declara și în legătură cu acestea, pentru forma lor scurtă. Nu voi contesta valoarea studiilor lungi, a demonstrațiilor laborioase, care grupează fapte numeroase. Îmi place totuși să îndelungă și a marilor cărți, multinoș și cu grîji compuse. O carte își dobîndește valoarea, ca un prieten, prin lungă însoțire cu ea. Marile cărți ale imaginației și ale științei rezidă pe baza largă a elaborării lor prelungite. Dimensiunea singurului nu poate fi de altfel unicul criteriu, deoarece un portret al lui La Bruyere, unei scrisori a lui Voltaire nu le-au trebuit decît puține rânduri pentru a ne aduce în față tabloul unei societăți și caracterul unui om. Un conținut bogat poate exista și într-un cadru îngust. Unor ceramici scriitorilor nu numai spontaneitate, dar și temeinicie. Le prelindem nu numai să ne luminez printr-o scîmpătură, dar să introducă ordine în toate ideile noastre. Și atunci înțelegem elabourări analitice, cu multe și atât de variate ramificații, încît nici un amănunt, nici o obiecție nu poate scăpa prin deasa lor plasă, fac serviciul mai bune. Mă bucur de rapiditatea trăsăturilor lui La Rochefoucauld, ale lui Voltaire și Diderot, care își ating cu atîta ușurință ținta. Dar oamenii au găsit o temelie a gândirii și acțiunii lor în opere care dezvoltă toate implicațiile unei cugetări, în „Logica” lui Hegel. În „Capitalul” lui Marx, în „Descendența speciilor” lui Darwin.

Așa ceva trebuie să fie însăși pagina de critică, de estetică sau morală destinată unei reviste? Are ea nobilitatea să devină așa ceva? Desigur că nu. Nu și cunoscutele două condiții genului „publicistic” care, neputînd întocmi un tratat, predă revistei sale un articol doctrinar din cale-afară de lung, incilic și prolix. Îmi iau îngăduința să o spun fără înconjur: o parte destul de întinsă a publicisticii literare suferă astăzi de neajunsul

prolixității. Am avut deseori impresia, după ce am parcurs douăzeci de pagini sau zece coloane de revistă, că aceleași lucruri ar fi putut să fie exprimate, nu numai fără nici o pagubă, dar cu mare avantaj, într-un cadru de două ori, de trei ori mai restrîns. La ce e bună repetiția, amănuntul fără semnificație, digresivul greot? Unii își închipuie că repetiția este o metodă propagandistică. Mare eroare. Concluziunea poate face mult mai bune servicii. „Este de ajuns un ciomag pentru un car de oale”. Reflecția populară

Insemnări

a găsit adeseori astfel de metafore cu adînc ecou. Spiritele ascuțite au priceput totdeauna foloasele concluziuni sugestive, mai convingătoare, adeseori decît lungile demonstrații. Cînd Aristipul l-a întrebă odă la pe Socrate, dacă un coș de gunoi poate fi frumos, Socrate, după cum ne povestește Xenofon, l-a răspuns: „Un coș de gunoi poate fi frumos și un scut de aur urît, dacă unul este potrivit și celălalt nepotrivit cu scopul lor”. Socrate a pus atunci bazele înțelegerii funcționale a frumuseții, de care și-au adus aminte toate timpurile. M-am gîndit uneori la un dicționar romîn al maximelelor cu mare rol ideologic, spicuite în operele scriitorilor vechi și moderni. N-ar trebui să lipsească de acolo vorba lui Terențiu: „Nimic din ce e omnes non mi e strîn”; a lui Seneca: „Omul este ceva sacru pentru om”; a lui Hegel: „Știința universală este tribunalul universal”; altele atîtele, grele de înțeles, ușoare ca fulgur prin virtutea lor de a se răspîndi. Homer a numit odăzile astfel de vorbe pline de țil, cu mare curaj: „cuvinte inaripate” (epea pterocenta). Un erudit german, Bitchmann, a adunat un mare număr din ele, pe la mijlocul veacului trecut, din ne-nuștratele texte ale poezilor, ale filozofilor, ale oratorilor, pe care el le cunoștea foarte bine. Mari servicii ar putea aduce o culegere ca a lui Bitchmann, în limba romînă.

Înțeleg bine valoarea unui amănunt semnificativ, a unei aplicații elocvente într-un text publicis-

tic. Talenta criticului și al moralistului este făcut, cel puțin pe jumătate, din darul de a lumina o idee, printr-un detaliu concret, printr-o impresie de viață. Nu pot înainta deloc, mă împiedic și mă nădălesc într-un text (fapt numai din abstracții). Îmi trebuie aer și lumină. În cer criticului și o doză de imaginație. M. Taine a dat una din primele caracterizări ale lui Balzac. Referindu-se la imensa știință pe care romanticul o adunase în legătură cu civilizația materială a epocilor vechi și noi, criticul a făcut o comparație revelatoare: „Avea, a observat el, competența unui comisar de licitații”. Desdată l-am văzut pe Balzac, l-am legat de un anumit tip omeneșc, l-am așezat în epoca lui, în care marile capituluri își însușeau bunurile teudalității dispărute. Imaginea lui Taine are o perspectivă foarte adîncă. Astfel de accente vii nu sînt rare în operele criticilor și moralistilor de seamă. Le caut, le prețuiesc și mă las mișcat și instruit de ele. Dar îmi sunt nesuferite detaliile fără semnificație, sterge și plicicioase.

Sînt scriitorii care își închipuie că masivitatea greoaie este egală cu lemeinică. Un scriitor din veacul trecut a spus odăz: „Masiv nu este solid”. Există ziduri de chirpici și uriași cu picioare de lut. Speciele gigantice ale preistoriei au fost în fond debile. Au dispărut titanosaurii, dar s-a salvat ușoara meduză, care își plimbă și astăzi umbrela translucidă prin apele clare ale mării. Trei pagini limpezite și bine gîndite, conținînd generalizările unei minți alente și iubitoare de oameni, au sorți să trăiască pînă mîine și, în tot cazul, să fie citite astăzi. Ușurința nu este neapărat ușurătate.

Revin la o veche idee. Cultura clasică poate aduce încă mari servicii scriitorului nostru. Un critic a definit odăz clasicismul drept arta lăzii, adică a aceluia mod de exprimare care spune mult prin mijloace puține. Vremea noastră s-a îmbogățit cu multe și însemnate conținuturi. Conștiința oamenilor și-a însușit memorabile rezultate ale luptelor pentru dreptate, libertate, cultură. Scrișul clar, concis, sugestiv, este mijlocul cel mai bun pentru a trimite departe în lume cîștigurile noi ale conștiinței omenești.

Voi scrie în această rubrică articole scurte.

Acad. Tudor Vianu

ANTONIO BERNI (Argentina)

Manifestația

DOGMATISMUL IN ISTORIA LITERATURII

In noi săptămîni am de cînd se vorbește în jurul nostru de revizuirea a clasicii literare, s-a parcurs un drum lung și s-au obținut mari succese pe care le înregistrăm cu vie satisfacție.

Munca de recondonare a clasicii literare a fost însă scutită de lipsuri: s-a păstrat mai ales un serios tribut sociologicului vulgar. Unele au fost asumată interpretări vulgarizatoare se regăsesc și în manualele de istorie literară rusești pentru învățămîntul mediu. Nu este loc să întreprindem aici o cercetare critică a acestor manuale printre care amintim că s-a numărat și semnalarea unor fapte și nici nu am să intrăm în discuția valorii generale. Rămînem însă la fel ca modul în care se scriează tabloul istoric al diferitelor perioade ale literaturii clasice și cum se înțeleg și se înțeleg.

În interpretarea științifică a etapelor procesului de dezvoltare istorică a literaturii noastre va trebui să ținem seama deci de doi factori care au însemnatul lor, desigur, condițiile economico-sociale ocupă primul loc. Ne referim la tradiția literară națională și în al doilea rînd, la contactul cu alte literaturi. În aceeași măsură, ca și în general în cercetările noastre de istorie literară, menținem, ca o moștenire preluată de la istoriografia literară din trecut, o rîndușă completă între literatura romînă veche și aceea pe care o numim modernă. Credem însă că nu e nevoie de multe argumente pentru a pune în lumină faptul că poezia Văcăreștilor, dar și literatura de după ei nu pot fi înțeluse fără a ține seama de ambianța culturală în care scriitorii s-au format. Este timpul să nu mai ignorăm axioma că literatura veche e o parte integrantă a literaturii noastre. Nu numai modelarea limbii ca mijloc

de expresie artistică, ci și alte aspecte, ca de pildă, rolul poeziei ca mijloc de instruire a tineretului, precizarea caracterelor pozitive, dezvoltarea anumitor valori și a valorilor trebuie urmărite nu numai de la simțurile veșnicului și XVIII-lea înainte, ci și de la începuturile scriitorilor în românește. Fie și astăzi mai curînd ca de altă dată de dezvoltarea literaturii vechi clasice de la începuturile scriitorilor în românește, primii scriitori și pînă la Sadoveanu.

Există scriitori care sînt înțelși în mare măsura de instruirea morală de istorie literară. Unii dintre ei este Anton Panu care crează tabloul în scrierile sale și a lui Grigore Alevandrescu, dar în același timp preia folclorul și prelucrează cărți populare: Hristofor, Archieș, Eroicașii.

O lipsă care viciază încă studiul literaturii romîne vechi, evidentă în manuale, comită în aceea că nu se urmărește dezvoltarea literaturii vechi ca literatură. Am zice că privirea cercetătorului este întoarsă spre trecut (condiții care au determinat apariția unor scrieri etc.), în loc să se îndrepte spre viitor. Exponerea se limitează la înregistrarea statică a fenomenelor. În timp ce ar trebui să se privească în înaintura lor dialectic naturală, ca în proces care ducе undeva. Un fir conductor în acest proces este laicizarea literaturii vechi, adică toamă eliberarea ei și cristalizarea treptată ca fenomen literar independent, ca domeniu determinat al diviziunii muncii. Studiul acestui proces trebuie să se bizuie și pe analiza documentelor, a scrierilor, aditelor și a altor hîrtii oficiale și particulare care, toate laolaltă au colaborat la acumularea unei experiențe literare. O atenție sporită se cuvine să arătăm și cărilor populare, interesându-ne cu deosebire de elementele originale introduse de traducătorii și prelucrătorii, elemente care constituie de asemenea germeni de creație originală. Toate acestea vor da studii istorice literaturii romîne vechi o sîră și simțiri și ne vor ajuta să lămurim sprînjiniile ne de cunoașterea condițiilor socio-economice și politice, dar evitînd dogmatismul, dezvoltarea literaturii romîne mai noi pînă în zilele noastre.

Un alt factor pe care nu-l mai putem neglija în studiul progresului literaturii noastre, constă în relațiile ei cu alte literaturi. Istoria literară din trecut își făuriseră o dogmă din considerarea literaturii romîne ca un produs al influențelor străine. Poezia Văcăreștilor era privită ca o transpunere a neoașantismului. Alexandrescu și Alevandrescu nu erau decît niște emuli servili ai romanticilor francezi și așa mai departe. Impotrivă comparativismului mecanicist burghez s-a dus o luptă susținută și ea nu trebuie să-lășată nicodată. Dar nici nu trebuie să înlocuim o dogmă cu alta. Este absolut sigur că nu vom învinge mai departe reconsiderarea moștenirii clasice dacă nu vom ține seama, alături de ecurile literaturii ruse, de influența exercitată și de alte literaturi. În special de literatura franceză. Activitatea de fabulist a lui Grigore Alevandrescu nu poate fi aprofundată fără a cerceta

Ion Roman

(Continuare în pag. IV-a)

DIN CUPRINSUL GAZETEI:

- Cronica literară de Mihai Petreanu.
- Dușan de Francisc Munteanu.
- Pe tema: Tradiție-spirit modern de Liviu Călin.
- Dante în românește de Ion Marin Sadoveanu.
- Așa s-a întâmplat de J. Kanapa.
- Versuri de Marcel Breaslu, N. Labiș, Ștefan Aug. Doinas, Ion Măitelu.
- Note și comunicări. Vitrina cu câștig. Epigrame.

Carnetul scriitorului

Poetul nostru de totdeauna: POPORUL

Intr-un spital din Iași a zăcut luni în șir, operată la rinichi, femeia muncitoare Catina Vasiliu, din Rădășeni Sucevei — din satul acela cu vestele lăuze de meri, recășat din capătul de sus al Fălticeniilor spre valea Moldovei. Închisă, în zăre, de mușchi albaștri, în fiecare seară, Catina Vasiliu cânta. Cînta de dorul casei, al satului și al copilului rămas, cu „maica”, acolo, Cînta plîngînd și împorîndu-se ca cînta și plîngeau celelalte bolnave din „salon”. Dar cîntecul ei nu era cules de la alții: și le făcea singură. Am cîntat cîteva, scrise de însăși autoarea lor, stîngoi, cu greșeli, cu versurile scrise stereotip, în strofe de cîte patru rînduri namerotate cu grîi, chiar cîntă această împădîșire era cu totul arbitrară. Fără îndăjăd că printre aceste versuri, făcute să fie „zise”, nu scrise, se vor fi strecurat și unele reminiscențe. Dar impresia de a „dezbî” și de sinceritate pe care o are și azi de cîndă, încă, cu toate imperfecțiunile verificabile, am găsit de potrivită că merită să fie cîntată.

Vine maica dimineața, Cînd îmi mai amără viața, Jădă patru bol și-un cal Să mă scoată din spital.

Patru bol să-mi tragă carul Cum mi-am tras și eu amarul Că mult mi s-a marit urul, În fiecare seară, Catina Vasiliu cînta. Cînta de dorul casei, al satului și al copilului rămas, cu „maica”, acolo, Cînta plîngînd și împorîndu-se ca cînta și plîngeau celelalte bolnave din „salon”. Dar cîntecul ei nu era cules de la alții: și le făcea singură. Am cîntat cîteva, scrise de însăși autoarea lor, stîngoi, cu greșeli, cu versurile scrise stereotip, în strofe de cîte patru rînduri namerotate cu grîi, chiar cîntă această împădîșire era cu totul arbitrară. Fără îndăjăd că printre aceste versuri, făcute să fie „zise”, nu scrise, se vor fi strecurat și unele reminiscențe. Dar impresia de a „dezbî” și de sinceritate pe care o are și azi de cîndă, încă, cu toate imperfecțiunile verificabile, am găsit de potrivită că merită să fie cîntată.

NEGRU-I, DOAMNE, PĂMÎNTUL...

Negru-i doamne, pămîntul, Da' mai negru-i sufletul! Cînd îmi vine puț-n gland Gura ride, ochii plîng.

Pădure, deasă mai ești, Pădure, departe-mi ești! Pădurea de s-ar lăia, Eu pului mi-l aș vedea...

Plîngeți ochi și-mi stîngeți focul, Că așa mi-o fost norocul, Să fii singură-n tot locul, Plîngeți ochi și lăcrămați, Că voi stîngeți vinocai, Ce-nădăjți nu mai aștept!

CUCULE CU PENE VERZI

Cucule cu pene verzi, Ce câștigă prin țărîni Cîntă și-n grădina mea — Doamne, cui i-o rămînea?

Că de-o rămînea la fraș, Să crească țără și brazi; De-o rămînea la suror, Să crească țără și țări; De-o rămînea la străni, Să crească țără și spini.

Cucule cu pene lungi, Vara vii, vara te duci, Dar iarna ce măntăie?

— De-ăș mîncă iarna omîi Tot din vara îndărăi, De-ăș mîncă iarna pămînt, Tot din vara să te daci, De-ăș mîncă frunză de iag, Tot mă-nțoca la ce mi-î drag.

PĂDURE ȘI IAR PĂDURE...
Pădure și iar pădure, De s-ar face drum prin ține Să-o răd pe mela cum vine.

Pentru conformitate Otilia Cazimir

Cărți care n-au apărut încă

Aș vrea să relev o problemă de mare însemnătate, în special pentru scriitorii tineri. Cîteva întrebări și răspunsuri scurte, telegrafice, sînt necesare de la bun început. Ce este școala literară, care sînt cărțile de școală ale începătorilor, care sînt așadar abecedarul pe filele cărora stau apiculate frunțile adolescenților în ale literaturii, înțelșind cum să scrie o poezie, o schiță, un reportaj, ori chiar un roman? Tînarul vine de-acasă cu talent. În orice caz numai desigur talent. Nu aduce altceva decît talent. Dar lui îi trebuie cultură nu numai modernă, ci și clasică. În ultimii ani au început să fie reditate masiv marile opere ale umanității: Liada și Iliada, tragedia lui Dante, dar lipsește încă pe nedrept Horațiu, Ovidiu. Bibliotecile sudi-nesc într-o măsură aceste absențe ale unor strălucite dascăli de poezie; bibliotecile însă nu pot cuprinde numeroasele generații de adolescenți ce se îndreaptă spre literatură ca fluturii diafani

spre lumina strălucitoare a lămpii. Biblioteca mea personală însă aștepă cu răfuri de deocamdată goale, măcar cîteva cărți românești, dintr-un gen căzut în uitare și indiferență: mărturisirile și amintirile literare. Nimic nu e mai folositor pentru un scriitor tînar decît să intre în aleierul întîm și disoret al înaintașilor săi. Astfel de confesiuni literare a scris Liviu Rebreanu, dar ele sînt foarte greu de găsit, de înțelș în care au apărut fiind epuizată. Numai o mică parte din aducerile aminte ale marelui scriitor Mihail Sadoveanu despre începuturile sale literare, publicate în „Anii de ucenicie”, retipărite într-o cărțică la Editura Tineretului, schițează în vrea de față un gest editorial de mare grijă față de cele mai proaspete generații de scriitori. Dar trăiesc în mijlocul nostru: Tudor Argeșiu, Ion Agribeanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Geo Bogza.

Soot că multe din problemele prozei epice de mare întindere ne-ar fi limpezite pentru cel ce ne străduim să scriem romane, dar izbitim numai pe jumătate, dacă am avea la îndemînă conștințele măștrilor pomeniți mai sus.

Și totodată aștept o „Carte de citire”, intitulată cam așa: „Cum se scriu stîburile” și semnata de Tudor Argeșiu. Mai aștept o carte despre reportajul literar pe care să ne-o dăruască Geo Bogza.

Oare revistele noastre „Vlața romînească” și „Șirul „Gazeta literară” n-au și ele în această privință o vină însemnată, neglijînd să solicite marilor scriitori în viață astfel de lucrări?

Articolușul de față nu vrea să epuizeze problemele mari și diverse, le-gate de genul literar de lipsa cărții în viața noastră literară ne plîngem. Articolușul acesta nu se vrea mai mult decît un semnal. Un semnal însă ce se vrea auzit și ascultat.

Petru Vinilă

ION VLAD

„GH. DOIA” (Sculptură)

DUSAN

Pe Dušan l-am cunoscut în toamna anului 1944 la Viena. Sătrea într-un colț lănuțat al salonului să cadă în vorbă cu mine dintr-o privire comercială. Oricare comandant de oas sau timonier de șlep trebuia să-l bage în seamă dacă intra în salonul imens, mobilat primitiv cu niște mese nedate la rînd. Dušan era cu un cap mai mare decît toți ceilalți prizonieri de război străni, cehi, greci, care așteptau să se imbarce pe vasele dund-rere.

Așa erau vremeurile pe atunci: marinarii de meserie jugeau pe capete. Străbi și cehii, se îndată ce ajungeau dincolo de Vucovar, abia așteptau să se iosească pe șlep de pe vase, să urce munții și să se înroleze la partizani. În zadar puneau nemții planteoane pe vase; la înapoieri în Germania trebuia să boteze toate porțile agențiilor după oameni. Era minată de la un capăt la celălalt, bombardamentele se făceau lanț, iar mai jos de Novisad te mai dăstru și partizanii.

Toatămă mă întorceam într-o cursă din Bulgaria și bineînțeles fără marinar. Am cerut un om la Mohacs, la Budapesta, la Bratislava, dar fără rezultat. Comandanții porturilor mă asigurau că voi primi un om la Viena. În ultima vreme însă nici nu mai erau oameni. De aceea s-a hotărît printr-un decret al statului major ca posturile libere de pe vasele comerciale să fie completate cu prizonieri de război. Am mai avut și eu unul pe șlep: un grec, Ioanis Lefkaros, originar din Creta, care undeva prin Croația a luat drumul munților.

De cum am intrat în satonul matrozilor, bofmanul însoțitor m-a sfătuit să nu-l aleg pe acela înalt:

— E tuberculos, nu prea poate lucra. E aici de vreo șase luni și nu l-a luat nimic.

Acesta, ca și cum ar fi presimțit că e vorba de el, s-a apropiat și m-a privit lung: avea ochi ciudați, mari și senini ca de copil. Fața prelungă, oasă și frondoză de febră era năpădită de o barbă cenușie. Părea trecut de patruzeci de ani.

— Muncesc bine, mi-a spus într-o nemțosească stricată, și știu să fac prizonierii în jos. Muncesc bine și am nevoie de aer.

— Îi las pe acesta înalt.

Plecisii, bofmanul făcu un semn prizonierului să-și facă bagajele. Acesta, parcă nevrind să-și creadă urechilor, stătu un timp nemșicat. Apoi timid își întinse mina. Avea mina mare și caldă.

— Mă numesc Dušan Maxlmolci și o să îți mulțumesc de mine.

— Bine, Dušan. Te duc pe chei și te imbarci pe șlepu 65-13. Peste o oră mă întorc și eu.

Aveam treabă în oraș. La ieșirea din cazarmă, bofmanul m-a privit compătimitor. Se vedea de la o poștă că urea să-mi spună ceva. M-am oprit în fața lui și am așteptat. El, fistic, scutit de cîteva ori printr-o dinț, își netezi mustățile cărunte cu dosul palmei dar nu începu vorba. În cele din urmă l-am întrebat eu:

— Vrei să-mi spui ceva, Walter?

— Nu, Franzl. Alina doar că ești tînr și prost.

L-am rîs în față și am plecat nepăsător. Pe drum însă m-au cuprins remușcările. Mă gândeam că am făcut o alegere proastă și va trebui să muncesc de unul singur ca pe vremea lui Lefkaros. Și grecii se arăduse sîrgincioși la început. Pe urmă, după ce am lăsat în urmă granițele Germaniei, a intrat într-un fel de grevă nedecarată. Sătrea toată ziua cocotat pe niște baloturi de bumbac și cînta. Nu făcea aproape nimic. M-am speriat de unul singur ca un câțir. Cînd a fugit, am răsuflat ușurat. Eram convins că Dušan o să fugă și el. Mai ales că aveam destinația Belgrad.

În drum spre casă nu m-am mai gîndit la toate astea. Într-un fel însă eram bucurat că tuberculosul o să stea la aer și o să mîntuce ca lumea. Cine știe, poate o să se refacă.

Pe Dušan l-am găsit pe vas. Sătrea toată pe niște colaci de sîrmă și privea animat de pe chei. Era atît de absorbit de această prive-liste încît abia țirziu, cînd am ajuns lîngă el, și-a ridicat privirile. Probabil că să nu-i găsesc ureni cursur, a sărit în picioare și m-a salutat multîntrește.

— Nu-i nevoie de asta, Dušan. Ți-ai adus bagajele?

— Da, — și m-a salutat din nou. Pe urmă mi-a arătat o legăturică aruncată lîngă un tambur. Asta e.

— Alteceva n-ai? L-am întrebat mirat.

— Nu. Și atunci l-am văzut zîmbind pentru prima oară. Își lungise buzele subțiri pînă aproape de urechi.

— Cîți ani ai, Dušan?

— Douzeci și cînt.

Era numai cu cînt ani mai în vîrstă decît mine. Nu-mi venea să cred.

— Du-te și rade-te, Dušan.

Ras. Dušan arăta cu totul altfel. Părea un copil brîzdat de riduri. Mi-a zîmbit din nou:

— Mulțumesc că m-ai luat. Aici am să mă vîndec.

La marina comercială fluvială, marinarii și cramacii de șlep își au gospodăriile lor proprii. Ei își găsesc, ei își spală. Dušan însă n-avea nici cratică, nici fîină, nici ulei. Avea numai un pașaport de serviciu, un carnet de necuri pentru salariu și niște haine soldărești, rupte. La plecare l-am dat un rînd

de haine uzate de la mine și l-am propus să gătim mîncarea în comun. Dušan mi-a mulțumit și s-a angajat să facă pe bucătar. L-am schimbat repede din acest post. Era imposibil să mîncîm o mîncare făcută de el.

Eram undeva pe la Bratislava, cînd într-o noapte îl văd lîngă cabina și apropiindu-se de timonier; îl strig:

— Ce-i, Dušan? De ce nu dormi? Mai ai o oră pînă la schimb.

— Nu mi-e somn. S-a cădărat lîngă mine și s-a rezemat de bordajul de tînchea al te restrei.

— Tu de unde ești, Dušan?

— Din Belgrad.

— Părinți ai?

— N-am... Erau librari pe ulița Nușici... Am ars în casă la un bombardament... Am numai o soră... Acum trebuie să aibă vreo 20 de ani... A vrut să urmeze medicina...

M-am uitat spre Dušan. Își rezemase fruntea de geamul mîrdar al cabinei timonierului. Probabil simțise că n-ai privesc. Se întoarse brusc, stătu un timp nemșicat, apoi alergă spre cabina lui.

O clipă mi-a trecut prin gînd să-l rechem, să-l îmbărbătez, dar am renunțat. Nu știam ce ar fi trebuit să-i spun. Holdrîsem însă să-l las să doarmă, să fac serviciul în locul lui. Tot era o noapte frumoasă, liniștită. Dušan s-a reîntors peste cîteva minute și mi-a întins o fotografie cu colțurile îndoite.

— E Nușa, sora mea. Numai ea mă trăiește. Dacă ajungem la Belgrad, vă rog s-o vizitați. Știu că pe mine n-o să mă lase să cobor.

— Privea tăcut învolburarea apei, alunecarea

Ulița Nușici e departe de port. Am străbătut centrul orașului plin de ruine, am căsăcat gura în fața otrîntelor aproape goale și am privit pușini trecători împovărați de griji. În fostul librărie Maxlmovici, transformată într-o spîlătorie, nu se găsea nimeni care să-l fi cunoscut pe libră.

— Întrabari la portdreaș — m-a informat o femeie în vîrstă, cu mîinile roșii de leșie. Poate ea își mai aduce aminte.

Portdreaș m-a privit bănuțoare.

— Au murit în timpul bombardamentului.

— Știu, dar eu întreb de Nușa. Ea n-a fost acasă în ziua aceea.

— De unde știți dumneata toate astea?

— Mi-a povestit Dušan.

— Domnișorul Dušan? El unde e? — Pe urmă, ca și cum s-ar fi speriat de cele spuse, mă trase de mînă pînă în odăița ei. Spre mirarea mea, închise obloanele. — Vă e foame?

— Nu, mulțum. Nu mi-e foame.

— Și Dušan e sus? Asta n-aș fi crezut nici odată. Era un băiat tare fricos. Dar, spune-mi, cum a ajuns la voi?

N-am înțeles întrebarea. Am călînat toluși din cap, ca un om gînditor care nu știe dacă e bine să răspundă sau nu. Bătrîna zîmbi îngăduțoare, apoi continuă:

— Spuneți-i lui Dušan că Nușa a murit ca un viteaz. De aici din casă au luat-o. A avut o mitralieră sub pat. N-a vrut să răspundă la nici o întrebare. Au împușcat-o în fața librăriei...

La plecare, bătrîna mi-a dat o jumătate de pită. M-am opus în zadar.

— Te rog, sa. Alteceva n-am ce să-ți dau. Iar voi, acolo sus, aveți nevoie de pită.

Desen de RONI NOEL

tăcută a valurilor. O lună palidă, scăpată din tre nori, îl lumina fața osoasă. L-am bătut pe umăr. Dušan s-a întors spre mine și m-a privit multă vreme în ochi.

— Îți mulțumesc, Franzl.

Ca toți oamenii, și Dušan își avea povestea lui. Se născuse și crescuse la Belgrad. Părinții lui, librari înstăriți, l-au ținut prin școli, au vrut să-l facă avocat. Au venit războiul, bombardamentele, armata și prizonieratul.

— Nimic interesant, Franzl. E soartă grea doar o merit. Ar fi trebuit să mă duc și eu în... A tăcut și m-a privit speriat... Pe urmă, schimbă vorba. E noapte frumoasă, nu-i așa? —

— Da, Dušan. E noapte frumoasă. Du-te și culcă-te.

La Belgrad, Comandamentul militar al portului l-a interzis lui Dušan să coboare de pe șlep. El, deși părăduse asta, se pomosori. Umblă toată ziua buimac, apoi se aşeză și privi cu ochii întredeschizi hamalii din port, căldirile, și nu se culcă decît noaptea țirziu, cînd se stingeau ultimele lumini camuflajate de pe chei.

Înainte de plecare m-a rugat să-i vizitez sora.

În drum spre vas mă simțeam foarte prost. Nu știam ce să-ți spun lui Dušan. Adevărul în nici un caz. Vedea-l doar.

În apropierea portului, în fața unei case cu un feinar porțiu, m-a oprit o femeie:

— Pușorule, nu vi?

M-am uitat la ea. Era o femeie între două vîrste, fardată de mama focului.

— Hai, pușorule, nu te teme, nu sînt bolnavă.

Nu-mi aduc amînte cum am ajuns în camera ei. Am tresărit numai cînd a început să rîdă, vînd să-mi atragă atenția că s-a și dezbrăcat. Am privit uimit în jur. În toată încăperea, strălucind mobilată, cenușie, numai un șal galben, aruncat pe spătarul unui scaun, aducea a ceva viu.

— Imbracă-te!

— Pușorule!

— Imbracă-te, am spus. Și am să te rog să-mi faci un serviciu. Să vadă că vorbește serios, am scos un teanc de bancnote din buzunar. Femeia se uita cînd la mine, cînd la bancnote. Probabil credea că are de-a face cu un nebun.

— Ce fel de serviciu să-ți fac?

— Vii mine dimineață pe chei, la pontonul numărul 2. Este acolo un șlep, 65-13. La ora cîntă îți ridicăm ancora. Vreau să-mi faci semn de adio. Ai înțeles?

Femeia nu-mi răspunde decît după ce se imbarcă și și ascunde banii într-un sertar.

Viu, pușorule... Cum să nu viu... Îmi lași și pîinea?

— Nu. De pîine am nevoie. Nu uita: mîine la cîntă.

Seara, înainte de culcare, Dušan m-a mai întrebat odată:

— Și o să vină sigur?

— Da, Dušan. La ora cîntă va fi în dreptul pontonului și o să-ți facă semn cu un șal galben.

Dušan nu mai încăpea în plele de bucurie. Se plimba pe coverta parcul n-ar fi avut de gînd să se mai culce. Abia am reușit să-l împing în cabină.

Pe la ora 2 noaptea aud bătăi în ușa cu binele mele. Eram convins că e Dušan. M-am sculat supărat și am deschis ușa. În prag stăteau doi soldați nemți înarmați pînă în dinți.

— Imbrăcați-vă mai ordonat unul dintre ei. Manevrăm șlepu pînă la cheiul cel vechi la pontonul numărul 4.

— De ce?

— E ordin de la comandament. Se imbarcă ciuții.

Asta înseamnă că s-a întimplat ceva. Așa a fost și după 23 August în România. Refugiații nemți care n-au mai apucat locuri în camioane și trenuri au căldirilor pe apă. Te pomenești că și aici...

Dušan e la prora și pregătește sîrmele pentru manevră. Mă urc la timonă. Apa ne duce încet spre cheiul cel vechi. Pe pontonul numărul 4 stau sute de refugiați cu bagaje.

— O sută de persoane se aude vocea unui ofițer.

Oamenii urcă grăbiți și-și caută locurile cît mai ferite pe coverta. Mă uit la ceas: patru și jumătate. Ar trebui să sosescă și remorcherul. Prin ceață nu se aude decît clipeciul apei și vocile îngrijorate ale refugiaților. Dušan e tot la prora. Fumează. Probabil e nervos. Alerg în cabină și-mi aduce aparatul de radio. Oamenii îmi pun fel de fel de întrebări:

— Cît facem pînă la Viena? ..

— Dar pînă la Passau? ..

— E adevărat că Dunărea e minată? ..

— Bombardamente sînt? ..

Paza, formată din cei doi soldați care m-au trezit, s-a postat lîngă un balot de bumbac. De undeva se aude un șierat prelung, și remorcherul, un vas austriac, se lipește de noi.

Întreb pe un marinar ce s-a întimplat.

— Imi bolborosește ceva, dar nu înțeleg decît cîteva cuvînte.

— Ceva... neclar în Ungaria...

Mă reped la aparat și caut Budapesta. Nu se aude decît semnalul postului, dar parcă mă precipită ca altă dată. Înviu butonul difuzorului la maximum și dînr-o dată vocea crăncinului se revărsă puternic în noapte:

Horthy a cerut armistițiul cu Sotielele. Sătrea se revărsă și în limba germană, apoi urmează un apel către armata maghiară.

Parșim. Motorul remorcherului înseamnă vocea crăncinului. Refugiații tresar înspăimîntați. Dušan se apropie de cei doi soldați legați de bratul macaralei. Îi dezleagă, apoi se urcă pe un balot și coboară cu armele nemților. Le așează frumos la picioarele lor și, ca și cum nu s-ar fi întimplat nimic, se îndreaptă spre prora.

Soldații dezlegați își înțocesc mîinile, apoi cîd gras la o armă, o pun în ochi și trage. Se aude o detunătură și Dušan se clatină. Se în-doie, apoi își pierde echilibrul și se rostogolește spre apă. Ar trebui ajutat. Sar din cabina timonierului, dar soldatul care-l împușcase pe Dušan mă ținteste cu arma:

— Înapoi!

În clipa aceea se aude un pescăruș puternic. Dušan a căzut în apă. Privesc într-aceo. Valurile îl mai ridică o dată la suprafață. E cu fața spre cer. Am impresia că mă caută din priviri. Un val murdar îl acoperă, apoi dispare pentru totdeauna.

— La timonă! Îmi ordonă neamțul. Urc scîrbite cabine. Sîntem tocmal în dreptul pontonului 2.

Prin ceață văd fluturînd un șal galben.

Francisc Munteanu

PIERDERILĂ

— PSEUDO-SPLENURI —

1

Dar poate că-i de vină doar aerul uscat
Doar aerul de seamă ce-năbușă plămîni,
Ori leneșă amiază cînd lin s-a legănat
În apa clocotită pe lespedea fîntînii.

Cred însă că-i uritul ce s-a depus în voi
Ca drojdia de vinuri pe cupele murdare,
Ori zilele pierdute ce-au revenit, cotîvoi,
Să sume-n amintire a gol, lînguitoare.

În jurul mîinți stîmbe se clatină domol
Un stol de arpi bete, neputîncioase parcă.
Înșurubate-n aer privirile și-n gol
Țîntese o năvălă, aeriană Parcă.

Știji, n-o să mai ajute, atunci cînd o veți bea
Așfățoarea noaptea din ceașca de cafea.

2

Încă zîmbese, curate, cu buzele lor pale,
Lubrilile pierdute în clinchet de pocale.

Într-un șieriu de ceață așa au adormit,
Au amorțit în umbră firese, fără blesteme,
Și apele uitării le duc neconștient
Și nu mai este nimeni la viață să le cheme.

În locul lor sosită cu negri maci în dinți
Femei fîntuneacă cu gura tîntenie,
Cu ochi ca alaunul, și au dansat fierbinți
Și răgușit cîntă-an o tristă melodie.

3

Lăsîndu-vă mai singuri le duce Rîul Verde,
Îmaginînd din aburi figura lui Salan,
Le duce și pe ele și după zărl le pierde
În raclele greoaie, cioplite grosolan.

V-ați furisat spre margini din cîmpul de bătaie
Cu poala pelerinei adusă pe obraz,
V-a închircit și brațul și spada nu mai taie
Și beji al nepăsării înșelător extaz.

Nimic nu mai agită nervurile aceștii
Făpturi care-n grăsimi v-a-nmugurit anost;
Zac gîngavele gînduri în pluşurile feștii
Și-a căpătat albeață cristalul ce-a mai fost...

— Este orbil. Mila tresare doar o clipă
Și îmi trimite-n față palorile ei mol
Cînd în adîne, slăbită și rar, aude cum țipă
Viața ce se-necă încet, încet în voi.

4

Nu mai aveți o țîntă și mlaștina v-a supt —
Mărgele de mătăni cînd firele s-au rupt.

Împietit în alge de lene și de vin,
Neînșoțit de nimeni pe neguroasa cale,
Am desfrînt misterul otrăvilor de erin
Și lubricul descîntec din buze de pocale.

Nu mă mai minte nimeni aici. Și nici nu am
Rupturi de conștiință că v-am știut din vreme,
Pe cînd străbat cu poftă un levantin haram
Adun venin, să-l picur în coadă la poeme.

Cunosc că nu-i de vină nici aerul uscat,
Nici aerul de seamă ce-năbușă plămîni,
Nici leneșă amiază cînd lin s-a legănat
În apa clocotită pe lespedea fîntînii.

Nicolae Labiș

Aceiași ochi, aceeași, cutremurat îi caut

Iubirea se-arată cu multe oșebiri.
Ades, pe noștile te cheamă, te-ncovoaie.
E-un joc firesc al vieții; înfule scelpiri
Tăcute germinează, răsăr, devin vâpale.

Dar sînt iubiri ce-n viață se-aprind fulgerător;
Se-nvolbură, te fură mereu amăgitoare.
Dar mie în furtună — îmi place să cobor
Ultime de țărîm tainic, de flori și fermecare.

Și totuși, cînd spre navă-mi se-abal furtuni din zbor,
Cînd mî-uscăpîmint de valul sălbatic și sonor
Rechem aceeași voce ca sunet blind de flaut.

Căldura ei m-atrage spre-aceiași țărîm curat
De care înainte rîzînd m-am depărtat —
Și-aceiași ochi, aceeași, cutremurat îi caut...

Primește-mă, tu birui și dîncolo de moarte

...Și iați revederea. Slăvit să fii mereu
Salcim al bucuriei și-al suferinței mele.
Sub blînda la coroană am ris cîndva și eu
Sau — mi-am strigat iubirea, înfrîgurat, sub stele.

Bătrîn salcim, acum, din nou tu mi-ai adus
Iubita-ndepărtată și flori arunci în pîrîu-
Îți mulțumesc... Iubirea, frumozilor mi-ai spus
Din adîncimi de crește, nicicînd nu pot s-o
nărui.

...Topită-i înfrîstare. Nimic nu m-a durut,
Și mîinile, în tremur, pe rînd i le sărut,
Și-mi string la piept iubita venită de departe.

Îmbre, sub salcimul bătrîn te-am regăsit;
Ca el înfruntă arșiți, furtuni sau ger cumplit.
Primește-mă! Tu birui și dîncolo de moarte...

Ion Melișo

O șosea a pornit de undeva, de unde nu se știe, a străbătut

întinderi de pămînt, și-a făcut loc pe lîngă cursurile de apă, a trecut printre munți, a lăsat în urmă tot felul de așezări, orașe, sate, ruine ale trecutului și centre industriale și iat-o terminată aci, într-o căldare, din toate părțile înconjurată de crește, la-o la 71 metri deasupra nivelului mării oprită într-unul din cele mai tinere orașe ale țării, la Uricani.

STRAZI, CASE ȘI TOATE CELELALTE ALE ORAȘULUI

Undeva în apropiere se află apa Jiului. De vale, mina cea nouă a Uricanilor. De-a lungul șoselei, satul, aci căruil locuitor, rînd pe rînd, se lasă de îndelungele ciobănitului, spre a se apuca de meșteșugul minei. Aci, la capătul caselor țărănești, drumul s-a împotmolit răsfrîndu-se în străzile noi așezării însemnate pe harta patriei; orașul Uricani.

De-a lungul căldării, înveșmîntată în verdele aprins al acestor zile de august s-a înfiripat și crește o arteră. I-au dat naștere căldării nefire de mari în singurătatea străjuită de înălțimi. Căldării cu trei cături aliniate de-a lungul „străzii mari” și de o parte și de alta pe zălele drepte și largi în ele și șes și sus și la mijloc s-au așezat mîerii Uricanilor. Îi întîlnesc în tovărășii de nedespărțite lor lămpăse.

La început bucurile gata, rămase încă de roșu. Apoi bucuriile în construcție pe care le căldădest tot felul de tineri — fete și băieți. Și mai apoi gropile în pămînt, temelile la care lucrează tot felul de tineri — fete și băieți. Între ele căldărmurii și tovarii la care trebluiesc tot felul de tineri — fete și băieți. Lu crări de canalizare, lucrări de iluminat, conducte pentru apă potabilă și celelalte ale unui oraș la care

ORIUDE TE AFLI, ESTI ÎNCONJURAT DE TINERI

Aci, în acest punct geografic, la 714 metri altitudine, s-au reunit tineri de pretutîndeni din țară. Îi găsești în înălțimi pe macarale-turn și în gropile de temelie ale viitoarelor case. Îi găsești de-a lungul benzilor transbordare ca și lîngă zidurile ce cresc clipă de clipă. Îi găsești la întepeneala noilor conducte, ca și la transportul cu vehicule, vagonete, roabe și țărği a materialelor. Îi găsești pe colinele din jur în căutarea murelor și a zmeurei ca și în cabanele ce le servesc drept locuință.

Orîunde te afli, ești înconjurat de tineri. Vorbeste tare de parca toată lumca e a lor. Rîd merou, de or

ORIGINEA UNOR TEME FOLCLORICE ÎN OPERA LUI ION CREANGĂ

Cercetătorii literari și folcloriști, mai vechi și mai noi, și-au spus de mult cuvântul cu privire la opera scriitorului moldovean Ion Creangă. Încă de la început, ea a împărțit-o în două — cum a și apărut — pe volume, în cele mai multe ediții: „Amintiri din copilărie” și „Povești”. Și, dacă pe cele dintâi le-au analizat mai mult din punct de vedere literar și memorialistic, pe cele din urmă — Poveștile — le-au cercetat amănunțit, după metodele științifice folclorului, căutând să dovedească ați înfrundare lor cu alte variante din literatura noastră populară, că — mai ales — cu teme asemănătoare din literatura universală.

La Sînic, destul de rar la București și, cam alt. Deci sursele lui de inspirație rămân numai partea de nord a județului Neamț — meșteșugurile copilăriei sale.

În țară, deci, odată cu venirea în prezajul Tîrgului Neamț a înaintașilor lui Creangă, au venit din Bucovina, în urma războaielor ruso-turce dintre anii 1768—1774, și a condițiilor politice create atunci pentru Bucovina stăruind Pașile din mânăstirea Dragomirna, cu un impresonant lot de călugări. În majoritate „moldovenesci” ca și el — peste 200 la număr, ajungând apoi până la 700 (Sergheie Cetercovici, Pașile, traducerea patriarhului Nicolae, Măstăreașă Neamț, 1943). El s-au stabilit în mânăstirile de la Secur și Neamț, unde

— nu se va spune. Este, în apărare a răspunsului, dar nu și se pare de ajuns de satisfăcător.

pentru care, sătate dimprejurul călătorilor sunt locuri de popas. El a luat parte, fără îndoială, la munca agronomică de pe moștile mânăstirilor, alături de țărani noștri stabiliți pe aceste moșii și care dădură muncă (boltoare și ciocă) după legile de atunci. El a pășorit turme de oi și cirezi de vite prin muni, împreună cu ciobanii, și a lucrat în păduri cu țărani îndărăți, și vor fi luat parte la oclăle lungi de țară, carei parte de fapt adevăratul laborator al folclorului nostru, și vor fi învățat, desigur, limba română — cea cu care vor fi știut-o — și vor fi povestit și ei basmele pe care le știu din țara lor.

Nu socot necesar să recapitulez aici discuțiile care s-au dus în trecut spre dovadă a înrudirii „Poveștilor” lui Creangă cu temele din folclorul literaturii străine, și în special al celei ruse. Actualizarea acestor discuții s-a făcut mai de mult, în lucrarea profesorului Jean Boudiere (La vie et l'oeuvre de Ion Creangă, Paris 1930) și în ultimii ani în două lucrări ale academicienilor Barbu Lăzăreanu (Ion Creangă, 1947, în Biblioteca relațiilor romino-ruse și Ion Creangă și basmul rusesc, 1949). Și, în rândurile care urmează, îmi propun să dau o nouă interpretare problemei influențelor străine în opera folclorică a lui Ion Creangă. Este o concluzie la care am ajuns după ce am cunoscut — cit se poate cunoaște astăzi — cultura acestui scriitor și mai ales catalogul cărților din biblioteca sa (Vezi G. T. Kirileanu în „Sezătoarea” 1898—1899 și „Frumos” 1940).

Este un fapt sigur că moza din povestile lui Ion Creangă nu li s-au mai găsit variante asemănătoare în literatura noastră populară. Scriitorul le-a căutat din partea de nord a județului Neamț, unde a copilărit. Totuși, acestor povești li s-au găsit asemănări în timpul din urmă — însă în literatura populară vecine și în special în literatura rusă (cf. Em. Bucuță, Pe urmele lui Harap-Alb, în „Crescătorul de soimii” p. 84—94).

Știm că povestitorul Ion Creangă era un mare admirator și color care evocau trecutul. Povestea lui Ciubuc Ciopărlariu se dă în „Amintiri” ca făcând parte din patrimoniul spiritual al familiei sale. Creangă era un mare prefăcutor al creațiilor literare populare. El căuta deci povestitorii și-i asculta. Și dacă moșanii lui Pașile de la Neamț și Secur nu vor mai fi trăit pe vremea copilăriei lui, căsătau desigur încă mai bătrâni în săle, ca moș Nicolai Coțocariu, care să jura minte celea arzute de demul și să știe a le povesti frumos!

RECENZIE „Studii și cercetări de bibliologie”

Biblioteca Academiei R.P.R., care din 1954 a fost admilită cu un Institut de cercetări în domeniul științelor cărții, a publicat de curând primul volum al revistei sale „Studii și cercetări de bibliologie”. Prin ființa sa științifică și excelențele condițiilor grafice, revista vine să încununeze activitatea cercetătorilor și bibliotecarilor din Biblioteca Academiei R.P.R. umplând golul din literatura noastră de specialitate. În anii regimului de democrație populară, rețeaua de biblioteci din țara noastră s-a dezvoltat într-o măsură foarte mare. Munca practică a bibliotecarilor și experiența acumulată de ei se cerea studiată și teoretizată, pentru ca pe baza analizei să se stabilească norme științifice de activitate pentru diferitele tipuri de biblioteci și pentru diferitele ramuri ale bibliologiei.

asupra tradiției bibliotecilor în vechea mișcare muncitorească.” Un erudit și interesant studiu, intitulat „Eminescu și vechea scris rominesc”, este prezentat de prof. Alexandru Elian. Rilefind cu o deosebită competență interesul pe care l-a avut Eminescu pentru cartea veche rominescă și pentru vechea scris rominesc și plecând de la o seminară a filologului și folcloristului M. Gaster, autorul pornește pe un drum dificil, căutarea marelui fond de manuscrise vechi rominesci care au aparținut poetului și de care nu se mai știe nimic. Și profesorul Elian ajunge la rezultate surprinzătoare: manuscrisele fuseseră oferite Bibliotecii Academiei Române în dar de către Titu Maiorescu, ca aparținând tatălui său, Ion Maiorescu.

Creangă n-a știut reușește. Dar cucerirea călugăriei lui Pașile cu țărani din jurul orașului Tîrgu-Neamț — între care Humulești în primul rând — nu va fi lăsat în memoria unei generații numai în povestirilor, ci și unele cuvinte, pe care localnicii — dintr-un fel de spirit de imitație — le vor fi reținut și folosit un timp în vorbirea lor de toate zilele. (Firește, nu ne gândim la influențele străvechi în limba noastră în cazul vecarilor din țară, și care fac parte din fondul ei constituitiv).

Cea mai veche bibliotecă publică a țării noastre, Biblioteca Academiei R.P.R., era forul cel mai indicat să efectueze aceste cercetări. După cum se arată în „Căminul în noaptea” semnă de acad. Barbu Lăzăreanu, „publicând revista „Studii și cercetări de bibliologie”, Biblioteca Academiei R.P.R. urmărește realizarea a 3 obiective de o egală însemnătate pentru promovarea științei cărții și tiparului în țara noastră”, și anume să umple o lacună în literatura noastră științifică; să comunice specialiștilor, cercetătorilor și oamenilor de cultură din țară largi rezultatele activității științifice a cercetătorilor din Biblioteca Academiei R.P.R. și, în sfârșit, să constituie punctul de înținer și de valorificare a eforturilor depuse de bibliografi, bibliotecarii și documentariștii din țara noastră în acest domeniu al cercetării științifice.

De începuturile tipografiei în Moldova se ocupă într-un amplitud studiu, intitulat „George Asachi și începuturile tipografiei în Moldova”, tot. Remus Niculescu care reușește să prezinte un interesant aspect din activitatea multilaterală a canonicului cărturar și om de cultură moldovean.

„Sintaxa și morfologia limbii române” este prezentat de prof. Alexandru Elian. Rilefind cu o deosebită competență interesul pe care l-a avut Eminescu pentru cartea veche rominescă și pentru vechea scris rominesc și plecând de la o seminară a filologului și folcloristului M. Gaster, autorul pornește pe un drum dificil, căutarea marelui fond de manuscrise vechi rominesci care au aparținut poetului și de care nu se mai știe nimic. Și profesorul Elian ajunge la rezultate surprinzătoare: manuscrisele fuseseră oferite Bibliotecii Academiei Române în dar de către Titu Maiorescu, ca aparținând tatălui său, Ion Maiorescu.

Intr-un studiu concis, Gabriel Strempeț se ocupă de spiritul dat de Rusia tiparului românesc în secolul al XVII-lea. Pentru a scoate în evidență influența artei tipografice ruse asupra începuturilor tiparului în noi, autorul analizează sub raportul tehnic și al ilustrației de carte câteva opere tipografice rominesci din secolul al XVII-lea dintre cele mai importante, executate de meșteri ruși sau în tipar înfise aduse din Rusia.

„Catalogul sistematic din 1836 al Bibliotecii Mitropoliei din București” — studiul tov. Maria Anineanu aduce o contribuție la cunoașterea istoriei bibliografiei rominesci.

„Căminul în noaptea” semnă de acad. Barbu Lăzăreanu, „publicând revista „Studii și cercetări de bibliologie”, Biblioteca Academiei R.P.R. urmărește realizarea a 3 obiective de o egală însemnătate pentru promovarea științei cărții și tiparului în țara noastră”, și anume să umple o lacună în literatura noastră științifică; să comunice specialiștilor, cercetătorilor și oamenilor de cultură din țară largi rezultatele activității științifice a cercetătorilor din Biblioteca Academiei R.P.R. și, în sfârșit, să constituie punctul de înținer și de valorificare a eforturilor depuse de bibliografi, bibliotecarii și documentariștii din țara noastră în acest domeniu al cercetării științifice.

Pe aceeași linie de preocupări se situează și studiul tov. Nicolae Liu, „O bibliotecă socialistă în România la sfârșitul secolului trecut”, care în afara interesului pe care-l trezește prin materialul înedat, bazându-se în special pe arhiva Panait Mușiu, urmărește, după cum spune autorul, să „arată de aștia cercetătorilor și oamenilor de știință

„Căminul în noaptea” semnă de acad. Barbu Lăzăreanu, „publicând revista „Studii și cercetări de bibliologie”, Biblioteca Academiei R.P.R. urmărește realizarea a 3 obiective de o egală însemnătate pentru promovarea științei cărții și tiparului în țara noastră”, și anume să umple o lacună în literatura noastră științifică; să comunice specialiștilor, cercetătorilor și oamenilor de cultură din țară largi rezultatele activității științifice a cercetătorilor din Biblioteca Academiei R.P.R. și, în sfârșit, să constituie punctul de înținer și de valorificare a eforturilor depuse de bibliografi, bibliotecarii și documentariștii din țara noastră în acest domeniu al cercetării științifice.

„Căminul în noaptea” semnă de acad. Barbu Lăzăreanu, „publicând revista „Studii și cercetări de bibliologie”, Biblioteca Academiei R.P.R. urmărește realizarea a 3 obiective de o egală însemnătate pentru promovarea științei cărții și tiparului în țara noastră”, și anume să umple o lacună în literatura noastră științifică; să comunice specialiștilor, cercetătorilor și oamenilor de cultură din țară largi rezultatele activității științifice a cercetătorilor din Biblioteca Academiei R.P.R. și, în sfârșit, să constituie punctul de înținer și de valorificare a eforturilor depuse de bibliografi, bibliotecarii și documentariștii din țara noastră în acest domeniu al cercetării științifice.

„Căminul în noaptea” semnă de acad. Barbu Lăzăreanu, „publicând revista „Studii și cercetări de bibliologie”, Biblioteca Academiei R.P.R. urmărește realizarea a 3 obiective de o egală însemnătate pentru promovarea științei cărții și tiparului în țara noastră”, și anume să umple o lacună în literatura noastră științifică; să comunice specialiștilor, cercetătorilor și oamenilor de cultură din țară largi rezultatele activității științifice a cercetătorilor din Biblioteca Academiei R.P.R. și, în sfârșit, să constituie punctul de înținer și de valorificare a eforturilor depuse de bibliografi, bibliotecarii și documentariștii din țara noastră în acest domeniu al cercetării științifice.

ANTONIO BERNI

În lupta pentru o artă umană, incapabilă să acționeze tranșant, dator asupra conștiințelor, asupra societății, contribuția artistului plastic din America Latină, și anume, pe măsură ce ajungem să o cunoaștem, în toată amplitudinea și în toate implicările ei, ca deosebit de importantă, începe să se afle, în zilele noastre, arțurile în țările noastre.

ANTONIO BERNI (Argentina)

Murciilor argentinian

În anul de studii petrecut în Italia, Franța, Antonio Berni se familiarizase cu viața, experiențele și gramaticile plastice ale mișcărilor post-impressioniste. Dar, după întoarcerea sa în țară, în anul de conștințări dramatice, prezența de contact cu realitatea imediată, toate acestea îl apăsau ca o greutate, stăruind să răspundă apelului omului contemporan, și astfel renunțând la pictura de mare forță expresivă și emoțională. Procesul acestei schimbări a unei viziuni realiste asupra societății în jurul lui 1922 de lașia artistului nu trebuie să fie înțeles, însă, ca o lăzărare în care o lăzărare critică și poeticală în țările America de Sud.

Antor de petrecere și de compoziție inspirate din viața de toate zilele, Antonio Berni povestește destul de aspru și amare al tăciunilor de pădure, al călătorilor de bumbac, al femeilor tăbăcitate laolaltă de vreme, al copilar care nu sa cunoscut copilărie.

rafinată, subțirele, Antonio Berni știe să sugereze complexitatea lor socială; dar în care se frînge secera, adică demnitate care nu se încovoie și în același timp vine să vitorului. Ceva din asprățile și din lirismul mexican și din lirismul impresionist și alșcărilor, dar înțelesul moral al păntecilor lui Picasso din perioadele care au precedat pe cea cubistă, intră în sintaxa de marcată originalitate a picturii. Compoziții de o construcție tehnică, în planșă accentuate, printre care se deosebesc de frumoase efecte decorative. Anomii cromatice

PE TEMA: TRADIȚIE-SPIRIT MODERN

Eu am dăruit în fața unei stări de spirit care se constituie plând în două arbori: tradiție și modernitate. De o parte tradiția, de alta contemporaneitatea.

„Viața în țară”. Aș fi putut să fac, înaintea, însă unele din curburile romanțului lui Bolintineanu le întindem și la celelalte două, care aduc, cel drept, o mai substanțială contribuție la dezvoltarea romanțului nostru social. Citește, procedee eterogene genului astăzi deosebit de caracterizate în parte și cele două posibile de comparat cu un roman scris într-o epocă mai avansată așa cum este cazul cu „Enigma Otiliei”.

trepătrunderea capitolelor, subliniind contradicțiile și conflictele care agită și opun diferitele direcții sociale, ca răspunde acestei împrejurări. E de la sine înțeles de ce un scriitor ca Anatole France, ale căruil idei se așează cu ațta strălucire în pragul lumii moderne, vede în clasicul rus o mare lecție și, nu refuză, spune că „În creațiile sale (ale lui Tolstoi) el ne învață că frumosul se naște din adevărul viu înlocuit cu Afrodita apărind din adâncul mărilor”. Prin gura lui Gaëtan d'Espareieu din „La révolte des anges”, France afirmă că „arta este omul întreg”. Vad și aci o mătură a spiritului modern, înșelată de a cunoaște viața în varietatea manifestărilor ei. Așa s-a ajuns la romanul proustan. Nouătea acestuia, încredințat să-l opunem romanului obiectiv, stă mai cu seamă în imensa abilitate de a reține trădătură psihologică, de a revela o sensibilitate devenită conștientă. Incursivul psihologic se aglutinează epical realizat o formulă nouă, analitică.

Discuție despre spiritul modern

„Viața în țară”. Aș fi putut să fac, înaintea, însă unele din curburile romanțului lui Bolintineanu le întindem și la celelalte două, care aduc, cel drept, o mai substanțială contribuție la dezvoltarea romanțului nostru social. Citește, procedee eterogene genului astăzi deosebit de caracterizate în parte și cele două posibile de comparat cu un roman scris într-o epocă mai avansată așa cum este cazul cu „Enigma Otiliei”.

„Viața în țară”. Aș fi putut să fac, înaintea, însă unele din curburile romanțului lui Bolintineanu le întindem și la celelalte două, care aduc, cel drept, o mai substanțială contribuție la dezvoltarea romanțului nostru social. Citește, procedee eterogene genului astăzi deosebit de caracterizate în parte și cele două posibile de comparat cu un roman scris într-o epocă mai avansată așa cum este cazul cu „Enigma Otiliei”.

„Viața în țară”. Aș fi putut să fac, înaintea, însă unele din curburile romanțului lui Bolintineanu le întindem și la celelalte două, care aduc, cel drept, o mai substanțială contribuție la dezvoltarea romanțului nostru social. Citește, procedee eterogene genului astăzi deosebit de caracterizate în parte și cele două posibile de comparat cu un roman scris într-o epocă mai avansată așa cum este cazul cu „Enigma Otiliei”.

REVISTE

A apărut nr. 8 (august 1960) al revistei clujene „Steaua”. Cuprind: EMIL GIBULEANU, evocare de N. DUNĂREANU. Dintr-o nouă călătorie în Munții Neamțului, un cletu de venuri de AUREL RAU. Alte versuri: Tiberiu Ușan și St. Cazimir. Bătăliștii det. scenariu de AUREL MIHAILĂ. SCHUMANN, de EUGENIU SPERANȚIA. Interpret și spectator la Paris, de Ion Fintescu. Traduceri din Rabindranath Tagore și

E. Vinogurov, de Eugeniu Speranția și Leonida Neamtu. N. Dunăreanu la 75 de ani, de Leon Baconsky. LA CRONICA LITERARĂ Victor Felea: Poema Marii Baniș Liviu Onu: Noua ediție a cronicii lui Gr. Urech. Teodor: Traducerile din A. Blok VIATA ARTISTICĂ. VIATA CĂRȚILOR, MENȚIUNI ȘI OPINII. Mai semnata: Henri Jacquier, Iulian Popa, Gh. Bulgar, N. Dunăre, Grigore Beuran, Mărcuța Tomuș, Toma Sucu, C. Vasiliu, I. Tomuș, Arabela Buncu, Valeriu Emanoil. Coperta: THEODOR PALLADY — SCHIȚĂ

Note și comentarii

EROUL LIRIC COLECTIV PATENT D. B./1956

Dragă cititorule, ai luat în mână revista „Viața rominescă” nr. 7 și o răsfoiești cu interes. Iată, te-ai oprit la pagina 243 pentru că e vorba aici, la rubrica „Revista revisteilor”, de câteva poezii scrise de Beniuc și publicate în „Steaua” nr. 2/1956. Parecizi aceste rânduri, iscădite D. B.: „Un lmn vibrant, înălțat marelui omului, care depune această activitate demurgică. Îndrăzneții sale și capacitatea de a supune cu iscusință lui nebrutele spații și enigme sînt poeziei lui Mihai Beniuc. „Puntea purpurie”, „Tribuna Congresului al II-lea”, „Izvoarele pămîntului”, „Colecțiile care se nasc”, „Mică basm”, „Optimizm, vitalitate, energie bărbătească”, specifică poeziei

lui Beniuc, caracterizează cu prisoșință și pe eroul liric din poeziile amintite”. Sint aprecieri judicioase. Pentru că nu citiseși poeziile enmerale, la cauzi în „Steaua”. Dar, demnezeu, ce s-a înțimplat? Te oăd păind, pămîntului înșirurat privirea de la o pagină la alta și citind de zeci de ori versurile, tălurile, semnătura. Imi erai simpatic, dar așa cum te văd acum mă înfricoșează. De ce te frămîntă alt de cumplit, dragul meu? A, stai, încep să-nteleg. Ai descoperit că numii „Puntea purpurie” este scrisă de Beniuc, celelalte poezii fiind semnate, negru pe alb, de Aurel Gurghianu. El, nu-i nimic. — În secolul vitezei se pot întâmpla astfel de apropieri. Acum, cînd sînt cercurile spațiu și timpul, cînd distanțele sînt reduse, comprimate, îngihite, — ce importantă poate avea trecerea unor poezii dintr-un patrimoniu într-altul? Nu asta e grav, prietene. Nu asta e terribil: pe cine caracterizăm prin cuvintele

„optimism”, „vitalitate”, „energie bărbătească”. Pe Beniuc sau pe Gurghianu? Dacă aceste trăsături ale liricii lui Beniuc sînt proprii și „eroul” liric din poeziile amintite”, atunci de apreciere elogiatoase ale lui D. B. trebuie să se bucure mai ales Gurghianu, căci e principalul acționar la eroul liric colectiv. Negru pe alb ca simbioza Beniuc-Gurghianu să fie dezvoltată în viitor, eventual prin publicarea tuturor poeziilor lui Gurghianu sub semnătura lui M. Beniuc. În felul acesta se asigură și o mai mare unitate a eroului liric comun și o întesinare a scriinilor de critic. Hierar pe care o are de îndepănt D. B.: va recenza în loc de doi poezii, unul singur. ALADIN

Notă de la redacție

„Viața rominescă” nr. 7 și o răsfoiești cu interes. Iată, te-ai oprit la pagina 243 pentru că e vorba aici, la rubrica „Revista revisteilor”, de câteva poezii scrise de Beniuc și publicate în „Steaua” nr. 2/1956. Parecizi aceste rânduri, iscădite D. B.: „Un lmn vibrant, înălțat marelui omului, care depune această activitate demurgică. Îndrăzneții sale și capacitatea de a supune cu iscusință lui nebrutele spații și enigme sînt poeziei lui Mihai Beniuc. „Puntea purpurie”, „Tribuna Congresului al II-lea”, „Izvoarele pămîntului”, „Colecțiile care se nasc”, „Mică basm”, „Optimizm, vitalitate, energie bărbătească”, specifică poeziei

Notă de la redacție

„Viața rominescă” nr. 7 și o răsfoiești cu interes. Iată, te-ai oprit la pagina 243 pentru că e vorba aici, la rubrica „Revista revisteilor”, de câteva poezii scrise de Beniuc și publicate în „Steaua” nr. 2/1956. Parecizi aceste rânduri, iscădite D. B.: „Un lmn vibrant, înălțat marelui omului, care depune această activitate demurgică. Îndrăzneții sale și capacitatea de a supune cu iscusință lui nebrutele spații și enigme sînt poeziei lui Mihai Beniuc. „Puntea purpurie”, „Tribuna Congresului al II-lea”, „Izvoarele pămîntului”, „Colecțiile care se nasc”, „Mică basm”, „Optimizm, vitalitate, energie bărbătească”, specifică poeziei

Notă de la redacție

„Viața rominescă” nr. 7 și o răsfoiești cu interes. Iată, te-ai oprit la pagina 243 pentru că e vorba aici, la rubrica „Revista revisteilor”, de câteva poezii scrise de Beniuc și publicate în „Steaua” nr. 2/1956. Parecizi aceste rânduri, iscădite D. B.: „Un lmn vibrant, înălțat marelui omului, care depune această activitate demurgică. Îndrăzneții sale și capacitatea de a supune cu iscusință lui nebrutele spații și enigme sînt poeziei lui Mihai Beniuc. „Puntea purpurie”, „Tribuna Congresului al II-lea”, „Izvoarele pămîntului”, „Colecțiile care se nasc”, „Mică basm”, „Optimizm, vitalitate, energie bărbătească”, specifică poeziei

Notă de la redacție

„Viața rominescă” nr. 7 și o răsfoiești cu interes. Iată, te-ai oprit la pagina 243 pentru că e vorba aici, la rubrica „Revista revisteilor”, de câteva poezii scrise de Beniuc și publicate în „Steaua” nr. 2/1956. Parecizi aceste rânduri, iscădite D. B.: „Un lmn vibrant, înălțat marelui omului, care depune această activitate demurgică. Îndrăzneții sale și capacitatea de a supune cu iscusință lui nebrutele spații și enigme sînt poeziei lui Mihai Beniuc. „Puntea purpurie”, „Tribuna Congresului al II-lea”, „Izvoarele pămîntului”, „Colecțiile care se nasc”, „Mică basm”, „Optimizm, vitalitate, energie bărbătească”, specifică poeziei

DANTE ÎN ROMINEȘTE

În trista Ravenă a pământului bizantin, a moșaiilor lui Justinian și Teodora de la San Vitale și a altor arte urme și din puțarea barbară a din imperul de răsărit a...

actualitatea lor în materia trăinică a unei opere de artă indestruibile. Și firește că din orice poziții și sub orice dogmă, născutul comun...

s-ascund și ies înțărîți./ Cîți vede lucruri prin viața poeziei./ Pe unde-arsor-ori puse viței parii./ Așa-ntr-o optă bolge-a trisei gloatei Văpăi luce, precum văzui de-afară./ Cînd fii de unde-n fund se-arată toate."/

cu numărul spiralelor pe care le face din coadă. Dar cîntul acesta al cincilea mai cuprinde încă ce-a mai subtilă și adîncă și dureroasă...

În ultima ani. Editura de Stat pentru literatură și artă reliază publicarea „Divinei Comedii” în traducerea lui George Coșbuc. Pînă acum s-au tipărit în condiții bune și la preț de largă difuzare „Infernul” și „Purgatoriul”.

Ion Marin Sadoveanu

Neagră este culoarea cărbunelui

La 8 august 1956 izbucnește un incendiu în minele din Bois de Cazier de la Marcinelle, mic orășel belgian, așezat aproape de centrul industrial Charleroi.

moartea nu stă de basină din țara cărbunelui, din Valonia industrială, unde se vorbește vechiul gar francez — valonia, ci din sate de pe domoalele dealuri flamande.

lunci portughezi, spanioli, din limba turcească mai dezmozonite ale Peninsulei Iberice. Și poate mine, mare sau drumul de fier va aduce muncitorii japonezi care, departe de patria lor, vor fi jucării și mai blinde în minile proprietarilor de mine.

Scrisoare din Bruxelles

greșele realizate în cursul celor 50 de ani în domeniul echipamentului tehnic al aparatelor de control, al măsurilor de protecție a muncii, de luptă împotriva catastrofelor.

Nimic nu e limpede în catastrofa de la 8 august care a ucis 262 de muncitori. A fost invocată fatalitatea, bucuria fatalității care asigură neajutorarea din crimele. De izbucnirea catastrofei a fost învinovățit chiar un muncitor italian care ar fi executat o mișcare greșită.

Drăma înfiorătoare a avut loc la vîntul sădit de un inel în direcția spre care se desfură fuga sub pămînt, în căutarea unei probleme de galeții pe care să n-o fi alinaș fumul și oxizii de carbon, — și astfel se cunoaște, prin ora indicată, că, cînd erau și jumătate după izbucnirea incendiului, cei puțin 50 de mineri se mai găseau în viață.

Dar chiar dacă ar fi fost o mișcare greșită, mijloacele de securitate ar fi putut împiedica nenorocirea. Un cablu de 3000 volți nu trebuie să se plimbe într-un loc în care constituie o primădie necunoscută. Un vagonet nu trebuie să se răstoarne. Există comenzi automate. O scintile nu trebuie să găsească posibil, țâțe de alimentare care să-i permită să cucerească abataje și galerii.

Drăma tot altă de înfiorătoare avea loc și începea să se prelungească vreme de 15 zile la porțile minei. Cîncisprezece zile, mame și soții au rămas agitate de porții, nelincind să nădăjduiască, și ceas după ceas nădejea se subia. Mamă și soții, ca de pildă, mama aceea al cărei soț și al cărui fiu (tunel de 14 și altul de 17 ani) se găseau în abatajul prins de flăcări: ca, de pildă, italianca aceea tină, care născu un orfan și muri la spital, unde fusese transportată de la intrarea în mină. Două sute șaiszeci și doi de muncitori au iost omorîți. Au lăsat trei sute optzeci și opt de orfani și o sută optzeci și trei de văduve. Minia poporului a vult în aceste zile negre, a zguduit porțile minei. Încă o dată clasa muncitoare a dat un tribut de sînge.

larma care a fost dată cu mare înfrînzere. Și se pare că o pierdută este cauza numărului alt de mare de victime. Însă e limpede că au murit în mină copii de 14, 15 și 16 ani. Însă e limpede că patronii de mine împart partea leului din beneficiile lor între acționar, fără să se preocupe de modernizarea instalațiilor și de mijloacele de protecție. Cum e limpede de asemenea că ritmul impus muncii stă la originea accidentelor. Cum e și se poate de limpede că drama aceasta este drama exploatării fără frâu a omului, a disprețului pe care îl au, pentru viața muncitorilor, oamenii care trovează în consiliile de administrație și fac specula la burse. O largă mișcare de sprijinire a familiilor lovite de catastrofă a început în Belgia și în lumea întreagă. Însă înainte de toate trebuie ca organizațiile muncitorești să impună patronilor respectul pentru om.

CHARLES L. PARON

Ora 18. I faci cîte o injecție la fiecare jumătate de oră, mi-a spus Sally cînd am intrat în sală. Eu cred că doctorii să și mai facă vreo iluzie, totuși n-are rost să-l lași să se chinuie. Azi dimineață cînd l-au adus își mușca buzele ca să nu țipe, se stăpînea. Acum însă se vede că nu mai poate: cînd îl apucă începe să strige și strigă pînă la moarte.

Am închis odoanele și am tras perdelele. În odoane nu arde decât mica lampă de masă. În tot lîncăz perlele, nememe că să îl vede lumea răsfrînt în tavan. Nevastă-să stă pe scaun și-l ține de mînă. Numai cînd vin eu pentru injecție pleacă: se duce pînă la fereastră și așteaptă cu spatele la noi. Știu însă că de îndată ce ies pe ușă, se așează iar lîncăz.

Ora 20. Am chemat doctorul de gardă. Mister Witchell nu mai recunoaște pe nimeni. Intre crize vorbește, dar spune lucruri fără sîr. Nici nevastă-să nu-l înțelege. Doctorul a vorbit cu ea: l-a spus că nu trebuie să și piardă încrederea, că el și confrății lui făcuseră tot ce era omenește posibil și că acum era să rămînă acolo și să încerce imposibilul. Apoi m-a luat deaparte și mi-a explicat ce anume fusesc să-i aduc, pe scut, s-a pus pe treabă. I-am spus că eu aș putea să-l duc în camera de gardă.

miine și că îl dorea grabnică înșănătoșire. Pe urmă a plecat. Celălalt ascultase convorbirea noastră fără să scoată un cuvînt. I-am explicat și lui că e țîrziu și că să nu mai stea, dar mi-a tăiat vorba, cam răstit, spunînd că nu-i nimic, are să aștepte. Pe urmă m-a întrebă dacă mister Witchell are să scape. I-am răspuns că nu cred, fiindcă e foarte, foarte rău. Atunci a luat telefonul ca să-l reproducă, una de la cealaltă capăt al firului, ceea ce-i spusese eu.

— „Dar de ce?” I-am întrebă. — „De-ai!” mi-a răspuns el. Apoi s-a trîntit într-un fotoliu, cu palaria pe cap și cu picioarele desfăcute, s-a uitat la mine obraznic și mi-a spus: „Sîntă-mprejur”. Tare as fi avut chef să-l fac de gulă și să-l dau afară, dar nu puteam fiindcă recitamentul nu interzice așteptarea. I-am întors spatele și m-am dus în camera de gardă, dar am avut grijă să las ușa deschisă cu să-l pot supraveghea. Nici nu m-am așezat bine și s-a aprins tabloul. Bine înțelese, bătrîna doamnă Sounders. M-am dus să văd ce vrea. Nu vroia nimic — as fi putut să jur — sunase și ea așa. Pînă una-alta, am dat o rîncă pe la rezerve. Bolnavii erau lîncșiți, a fară de 214 care avea mister Witchell, doctorul m-a rugat să telefonex acasă, să-i spun soției să nu-l aștepte. Și m-a mai rugat să stau la dispoziția lui, fiindcă putea să aibă nevoie de mine, dintr-o clipă în alta.

Ora 21. Doamna Witchell a venit să mă întrebă dacă poate să telefonex. I-am spus că da și a format un număr. Am înleș că vorbește cu mama lui mister Witchell. A început să-i explice că n-a prevenit-o imediat fiindcă nu vroia s-o sperie, dar că acum începe să fie îngrîșorată și că s-o hotărî să-l spuie. Da, Jerry, e foarte rău și ar fi fost bine să vină și ea. Începea să se stăpînească, dar la un moment dat n-a mai putut și a izbucnit în plîns. Pe urmă a început să spună că nu, nu trebuie să se gîndească la asta, dar că Jerry aiura, că era îngrozitor și nu pricepe ce spune și că ei îl e frică, îi e frică să nu se întîmpe ceva. L-am văzut pe individul din salon că se ridică în picioare. După ce doamna Witchell a plecat, s-a dus el la telefon. „Alo, eu sînt... Ce crezi că mie-mi

Așa s-a întîmplat...

San Francisco, 25 martie 1953, Clinica Sfîntului...

face plăcere... Vezi-l de treabă... Bine... Witchell auză, chiar nevastă-să a spus-o... De unde vrei să știu ce asta e treaba, tu? Mi-a spus să-i lucrez o cabinet, pe înțiu la curent”. După aceea a trîntit receptorul și s-a întors în sala bombăniind. M-am dus în camera de gardă. Din cînd în cînd auzeam vocea lui mister Witchell și desluseam cite un cuvînt cunoscut ca Princeton sau energie, sau fraze întreci fără sîr: „... sîntămprost cu banii, Mary, dar pentru concediu o să avem...”

J. KANAPA — Da, răspunde doctorul, alurează. E pe ducă. — Doctore, în numele guvernului, vă cer să n-î lăsați în pază... — Pe unul din voi poate c-aș accepta să-l primesc înăuntru, dar pe toți opt, în nici un caz. — Nu m-ati înțeles, doctore, cu toamău?

te că dacă am vrea, am intra noi toți cîntîm, — guvernul dorește ca pacientul dvs. să rămînă singur. — Fără nevastă-să? — Fără nevastă-să fără dumnea-voastră, fără nimeni. — Atî înnebuniri? Izbucni doctorul, sărînd în picioare. Drept răspuns, celălalt își scoase iar legitimația și l-o arătă. — Pentru nimic în lume, spuse doctorul, — făcînd cu mina un semn energetic. Niciodată n-am să permit așa ceva: este contrar... — Domnule doctor, guvernul, — Dar pentru numele lui dumnezeu, ce-are a face guvernul și cu pacientul

meu? Am un bolnav în stare gravă și datoria mea e să rămîn lîncăz el. Aji întez?

Iar după o clipă de gîndire adăugă: — Desi... mai știu, poate că e un criminal?! — Nu, nu-l un criminal. E un săvant. — Atunci, cu atît mai mult. — Dar nu e un săvant obișnuit, explică iar individul care vorbea într-una. Și locmai asta e ceea ce nu vrei! Dvs. sînt înțeleși, domnule doctor, ceea ce vă cere guvernul sînt înțeleși. Dar doctorul tot nu înțelegea. Se uita la celălalt cu ochi mari. — E un atomist, domnule doctor. A lucrat, vă închipuiți la ce. Și toate astea sînt secrete. — Cîmi pasă mie! țîpă doctorul. — Dvs. poate nu, dar guvernului îi pasă dacă un specialist în lucrări atomice îndrăgă vruțe și nevrute. — Chiar dacă e pe patul de moarte... — Chiar și atunci. — ... și nu-l aude decît nevastă-să și mamă-să, cărora numai de asta nu le arde!

Individul făcuse o mișcare ca și cum ar fi vrut să spună: „nu se știe niciodată”. Apoi se ridică și spuse: — Domnule doctor, asta e situația. Vă rog să nu faceți greutăți, și arătă cu capul spre celălalt, care se ridică dăscăz odată cu el. — Niciodată, spuse doctorul. Niciodată. Puteți să mă legați de mîini și de picioare și tot n-am să consimt. Nici un medic n-are conștiență așa ceva. — Dacă să înșă, dar unul dintre indivizii, ghicindu-l gîndul, îi tăie calea. — Cheamă-l pe director, îți stăie doctorul. Telefonază la toți medicii spitalului. — Am vorbit noi cu directorul, zise individul, așa că nu vă mai ostentîți. Cît despre telefon, ați face mai bine să-l lăsați în pace. Și făcu un semn unuia din oameni, care se și duse să se profundească lîncăz arepe. Apoi își punuși să se potfesească pe doamna Witchell și pe mama domnului Witchell.

I-am răspuns că nu primesc ordine decît de la doctor. Atunci doctorul îmi spusă să nu mă duc. Individul declară că e gata să se ducă el însuși, dar că aceasta ar putea fi nepăcut pentru cele două doamne. Auzindu-l, doctorul îmi spusă să mă duc totuși. — Am intrat în cameră și le-am spus celor două femei că era cineva care

vroia să le vorbească și că puteau să se ducă lîncșite fiindcă rămîneau eu lîncăz bolnav. La început nu au vrut, dar le-am explicat că e caz de forță majoră și că făceau mai bine dacă se duceau. Nu, nu era vorba de copii, dar trebuia neapărat să se ducă.

După ce au ieșit, m-am așezat în locul doamnei Witchell și am luat mîna bolnavului. Acum vorbea de migdală înfrînă ca și cum ar fi evocat niște amintiri din studenție, și îl striga pe nevastă-să: „Mary, Mary!” — uenori aproape plîngînd. Apoi iar revenea expresia aceea „apă de ploaie”. Mult nu am stat cu mîna lui rece într-a mea fiindcă m-am pomenit cu doi din indivizii aceia care m-au notit să-mi iau lăpășia. M-am făcut că nu aud. Atunci m-au luat de umeri și m-au dat afară. După care au ieșit și ei și s-au prăpădit în țate ușii. Doamna Witchell hototă în salon de ce se rupea inima.

Doamna Witchell e într-un hal fără hal. Soacra ei zace într-un fotoliu. De jur-împrejur, indivizii de la F.B.I. moțăie cu părălărie date pe ceață. Doctorul a făcut un raport către Departamentul Sănătății și unul către Procuratura districtului. L-am văzut cînd s-a apropiat de doamna Witchell și i-a cerut iertare. Am făcut cafea pentru doctor și cele două doamne, iar neisprăviiților nu le-am dat nici o înghitură.

Doamna Witchell a dormit. Soacra ei se uita în gol, cine știe la ce se gîndește. Doctorul ocarăște printre dinți. Din cînd în cînd se uită înfruntat la ușa, la fereastră, la telefon, la mine, ca și cum ar căuta o scapare. La un moment dat a vrut să asmută tot spitalul, dar a sărit unul și i-a astupat gura cu o palmă. Zău, doctorul ăsta este înzestrat cu o energie nervoasă care-mă uluiește. Niciodată n-aș fi bănuțit.

schimbă pe cel care fac de țîrdă la ușa lui mister Witchell.

Ora 24. — Bestiilor, strigă deodată doctorul. Sînteiți niște bestii. Și guvernul la fel. Niște bestii. — Tace o clipă, se uită la ei și continuă: — Puteți să vă notați și asta în agenda și mîine să raportați! Auziți? Notați-vă în agenda! Pînă îmi pasă! Pînă îmi pasă! — Ora 1. Doamna Witchell a dormit. Soacra ei se uita în gol, cine știe la ce se gîndește. Doctorul ocarăște printre dinți. Din cînd în cînd se uită înfruntat la ușa, la fereastră, la telefon, la mine, ca și cum ar căuta o scapare. La un moment dat a vrut să asmută tot spitalul, dar a sărit unul și i-a astupat gura cu o palmă. Zău, doctorul ăsta este înzestrat cu o energie nervoasă care-mă uluiește. Niciodată n-aș fi bănuțit.

Bestiile continuă să moțăie în fotolii. Doamna Sounders iar m-a sunat. Și tot țîrdă motiv. Pe sală am trecut prin fața celor doi care fac de gardă la ușa lui mister Witchell, trîntiți în fotolii. În afară de scriștură țîpilor lor de crep, pe pardoseala de cauciuc, nu se aude absolut nimic.

Ora 5. Adormisem. Un individ m-a călcat pe picior și m-a trezit. L-am auzit cum îi spunea doctorului: — Acum poți să te duci. Doamnele n-au auzit. Dorm amindouă. Mă iau după doctor. Cînd intrăm în odaie, indivizii care făceau de gardă, la-i de unde nu-s. Les pe sală să-i caut din ochi și-i zăresc cum își pun toți fulgurinile și pleacă. — Mă duc la fereastră; printre stîngișii jaluzetelor se văd niște dunguri albului; se luminează de ziuă. Doctorul a lîncăz. Mă duc și eu, de cealaltă parte. Mă uit la mister Witchell. Înfrînchid ochii și-i încredinșez minile pe piept. Doctorul mă urmărește fără să mă vadă. Știu la ce se gîndește. Și eu mă gîndesc tot la asta: nici măcar nu se va fi știut ora la care a murit mister Witchell.

În romînește de Anda Boidur

Redactor-șef: Zaharia Stancu, Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilari, Paul Georgescu (redactor-șef adjunct), Eugen Jbebeleanu, George Macovescu, Ion Mihăileanu, Veronica Porumbacu, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.